

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. Сковороди

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

Матеріали I Міжуніверситетської науково-
практичної конференції студентів, магістрантів
«Актуальні питання природничої науки та освіти»

20 квітня 2017 року

Випуск 10

Харків
2017

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник – к. п. н., Т. С. Твердохліб*

У сучасних умовах соціальної нестабільності, духовної кризи, роз'єднаності, агресивності особливої актуальності набуває важлива педагогічна проблема формування сімейних ціннісних орієнтацій школярів.

Сімейні цінності залежать від історичної епохи, особливостей національної культури, релігійних доктрин тощо. Наприклад, у старослов'янському роді, а пізніше в сім'ї дітей виховували в душі працьовитості, поваги до старших, чесності, правдивості, любові до рідної землі, милосердя та доброти (Прит В. І., 2011).

Християнська етика передбачає однакові для чоловіка і для дружини норми: саме вільний вибір партнера на основі любові, міцність подружніх стосунків, вірність, дошлюбну незайманість подружжя, орієнтацію на народження та виховання дітей. Саме це вважається моральною цінністю сім'ї та її головною метою (Сайтарлі І.Л., 2005).

Загальновідомо, що базові цінності особистості формуються в період до 18-20 років, а потім стають достатньо стабільними, суттєво змінюючись лише у кризові періоди життя людини чи в умовах кризи соціального середовища. Дуже важливим є дослідження впливу продукції мас-медіа на формування певних стереотипних уявлень про образ ідеальної родини та на сімейні цінності українських підлітків.

Саме в пубертатному віці відбувається бурхлива і часом драматична переорієнтація цінностей і, перш за все, перебудова відносин з батьками. Для кожної дорослої людини існує дві сім'ї. Одна – це та, з якої вона вийшла, а друга – та, яку вона створила і в якій він живе зараз. Підлітки опиняються на своєрідному роздоріжжі: уклад батьківської сім'ї поступово відходить на другий план, своя сім'я ще не створена і постає лише як омріяний образ майбутнього (Браун С., 1996). Саме в цьому віці вплив медіапродукції, з її штампами та ідеалізованими образами сім'ї, справляє найбільший вплив на формування сімейних установок та цінностей. У силу вікових особливостей підлітки більш чутливі до впливу продукції масмедіа, адже криза перехідного віку ставить перед особистістю потребу переоцінки минулих життєвих орієнтирів. Переоцінці підлягає і система цінностей батьків, яка тривалий час була панівною в свідомості ще не повністю сформованої особистості. Д.Б. Ельконін, Т.В. Драгунова виділили особливу характеристику підліткового віку - «почуття дорослості» (Войскунській А.Є., 2004). «Почуття дорослості» виступає як стимул активності підлітка, спрямований на переорієнтацію з «дитячих» норм на «дорослі», на засвоєння цінностей, установок, норм. Домінуюче «почуття дорослості» та відмова від батьківської опіки штовхають підлітків шукати інші джерела ціннісних орієнтацій, серед яких значне місце займають ЗМІ. Особливо це актуально в ситуації інформаційного переенасичення та легкодоступності будь-якого медійного контенту. Значну

частину дозвілля підлітків заповнюють електронні засоби інформації – телебачення, відео, мережа Інтернет. За допомогою них сьогодні формується внутрішній світ школярів, їх художні смаки, ціннісні орієнтації, культурні установки. Контакти зі ЗМІ носять в переважній більшості не пізнавальний, а розважальний характер (Гофман А.Б., 2001). Телебачення демонструє (через образ телеведучих, персонажів фільмів) моделі поведінки, що відображають певні моральні цінності. Вони можуть входити в конфлікт з цінностями, засвоєними людиною раніше. Цей конфлікт у підлітків нерідко вирішується на користь телеобразу, оскільки в силу вікових особливостей вони схильні брати під сумнів цінності близьких дорослих, а для адекватної моральної оцінки їм не вистачає власних орієнтирів і досвіду.

Окрему роль медіа відіграють у процесі підсилення гендерних стереотипів. За визначенням І.С.Кльовіної під гендерними стереотипами розуміються «стандартизовані уявлення про моделі поведінки та риси характеру, відповідні поняттям “чоловіче” та “жіноче”» (Луман Н., 2000). Засвоєні гендерні стереотипи суттєво впливають на процес соціалізації, задаючи певний вектор в опануванні соціальними ролями та моделями поведінки. Західні психологи, які вивчають проблеми гендеру (Ненсі Чодороу, Джоан Хубер, Еліс Кесслер-Херріс), припускають, що «між гендерними стереотипами та соціальними нормами можна поставити знак рівності, так як виконуючи визначені суспільством норми індивід приходить до розуміння та набуття своєї гендерної ролі» (Терін В.П., 2000). Усі ці стереотипи відтворюються у кожному наступному поколінні. Засвоєння стереотипів гендеру починається ще в ранньому дитинстві, за допомогою спеціальних «провідників» – агентів впливу та інститутів соціалізації (сім'ї, груп однолітків, освітніх установ, засобів масової інформації) (Шарков Ф.І., 2003).

На базі школи ХЗОШ № 19 нами було проведено дослідження, завдяки якому визначено рівень сформованості сімейних цінностей у школярів середньої та старшої школи і виявлено вплив Інтернету та телебачення на розвиток учнів. Ми провели анкетування, а також організували опитування користувачів соціальної мережі «Вконтакті».

Анкетуванням було охоплено учнів 7-А та 9-А класів (усього 14 чоловік). Проаналізувавши дані анкет, ми зробили висновок, що майже всі школярі читають книги, але перше місце за частотою користування посідають ЗМІ. Респонденти є активними користувачами соціальних мереж, Інтернету та телебачення.

До опитування в соціальній мережі «Вконтакті» було залучено 42 учні ХЗОШ № 19, вік яких коливався від 12 до 16 років. У результаті дослідження встановлено високий рівень сформованості сімейних цінностей у більшості школярів. Зокрема, про це свідчить те, що з найбільшим схваленням сприймаються такі типи сім'ї: повна сім'я (92%), офіційний шлюб (85%), сім'я, в якій обоє займаються будинком, дітьми (83%), сім'я, де з повагою і пошаною ставляться до старших членів сім'ї і прислухаються до їхньої думки (82%), сім'я з 1-2 дітьми (79%), сім'я з прийомними дітьми (75%), один шлюб на все життя (73%). Негативні оцінки отримали багатоженство (84%), подружні зради (80%), одностатеві шлюби (74%), добровільно бездітні сім'ї (71%), вільна любов (68%). Більшість користувачів соціальної мережі обрали за причину одруження любов (50%) та спільність інтересів (12%), меншість - матеріальну

забезпеченість та інші корисливі причини (38%). Аналіз результатів дослідження також свідчить про залежність між змістом інформаційного потоку, який споживають підлітки, і особливостями формування сімейних цінностей школярів. Так, учні, які надають перевагу фільмам з елементами насильства, еротики, які переглядають виключно передачі розважального характеру, мають низький рівень сформованості сімейних цінностей.

Шматко Вікторія

ПРИЧИНИ ТА ПРОФІЛАКТИКА ОЖИРІННЯ В ДИТЯЧОМУ ТА ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник – д.п.н., проф. Ю. Д. Бойчук*

Актуальність проблеми ожиріння в дитячому й підлітковому віці обумовлена насамперед несприятливими обмінними порушеннями, що є основою для виникнення й прогресування патологічних змін у всіх органах і системах.

У всіх країнах спостерігається прогресивне збільшення кількості пацієнтів на ожиріння як серед дорослого, так і серед дитячого населення. Кількість дітей, хворих на ожиріння, кожні три десятиріччя зростає вдвічі. На сьогодні в розвинутих країнах світу 25% підлітків мають надлишкову масу тіла, а 15% – ожиріння, але з кожним роком відсотки зростають. В Україні щорічно фіксують 18-20 тис. нових випадків ожиріння серед дітей та підлітків.

В останні роки в медичній літературі частіше застосовується термін «метаболічний синдром», або «синдром Х». Основними складовими цього синдрому вважають 4 компоненти: вісцеральний тип ожиріння, цукровий діабет 2-го типу, артеріальна гіпертензія і дисліпідемія. Загалом ожиріння призводить до ранньої втрати працездатності, погіршення якості життя, інвалідності і летальності.

Ожиріння – одне з найбільш поширених захворювань у світі, яке характеризується надлишковим відкладанням жиру в організмі. Ожиріння може бути самостійним захворюванням або синдромом при іншій патології. Спадкова схильність має велике значення для виникнення ожиріння у дитини.

Фактори, які сприяють набуттю надлишкової ваги:

- Надмірний апетит, зумовлений звичкою, психогенними факторами, розладами гіпоталамічних структур, порушенням вуглеводного обміну.

- Зниження витрати енергії у зв'язку з малорухливим способом життя, конституціональними загальними низькими витратами енергії, тривалим ліжковим режимом під час хвороби, ураженням м'язів тощо.

- Порушення жирового обміну: зниження синтезу білків і підвищення утворення та відкладання жиру, утворення глюкози, а потім жиру з білків; порушення утилізації жиру; підвищене накопичення жиру в тканинах.

Основним проявом порушення обміну речовин при ожирінні є недостатня утилізація глюкози м'язами. Жирова тканина захоплює більшу кількість глюкози та перетворює її на резервні ліпіди. Чим більше жирової тканини, тим